

Marken

De ontginning van bossen en moerassen was aanvankelijk het werk van pioniers, die geïsoleerde hoeven stichtten. Waarschijnlijk vanaf de achtste eeuw ontstonden buurschappen van bij elkaar liggende boerderijen en systematisch ontgonnen percelen. Enkele eeuwen later ontstonden de marken, meestal meerdere buurschappen omvattend.

De marke was een collectief van boeren – in feite een vroege voorloper van de coöperatie – voor het gezamenlijk gebruik en beheer van 'woeste gronden'. Hierop werden schapen gehouden, om zo de benodigde meststof voor de landbouw te verkrijgen. Gemeenschappelijke woeste gronden waren belangrijk. Door hun vee ook daar te laten grazen konden de boeren meer beesten houden om voldoende mest te kunnen produceren voor de bouwlanden en konden zij voldoende plaggen steken. Vanaf de dertiende eeuw zijn in Oost-Nederland marken opgericht. De eerste vermelding van de marke Ampsen dateert van 1440.

In markeboeken werd getrouw verslag gedaan van alles wat er in de marke gebeurde: de markevergaderingen, mededelingen over het beheer, controles op ontginning en behandeling van verzoeken tot toetreding.

De gemeente Lochem herbergde achttien marken, elf rond Gorssel en zeven rond Lochem.

De elf marken die de Gorsselse oudheidkundige vereniging haar naam geven waren:	Rondom de stad Lochem waren er zeven marken:
Almen Angeren Dorth Eefde Epse en Dommer Eschede Gorssel Harfssen Rijsselt Schoolt Wolfeler	Ampsen Barchem Exel Groot & Klein Dochteren Nettelhorst & Langen Verwolde & Laren & Oolde Zwiép & Boschheurne

Voor de markegenoten gold het markerecht. Daarin waren regels over het onderhoud van de gronden en de verplichte vergaderingen vastgelegd. Ook stond genoteerd hoeveel stuks vee iemand in een bepaalde periode op de woeste gronden mocht weiden.

Het recht tot gebruik werd in 'waeren' uitgedrukt. Zo kende men bijvoorbeeld 'volle waeren', dan mocht de bezitter daarvan 100 schapen weiden. De gerechtigden in de marke heetten gewaarden, markegenoten of erfgenamen. Aan het hoofd van de marke stond de markerichter of holtrichter, meestal een edelman die vele 'waeren' in de marke bezat. Vaak was deze functie verbonden aan een bepaald erf, in dat geval erfmarkerichter genoemd.

Voor de stad Lochem bekleedden de stadsbestuurders de functie van markerichter.

Elk jaar kwamen alle markegenoten bijeen voor een zakelijke, maar ook feestelijke markevergadering. Daar werden zaken geregeld als het wegonderhoud, het afrasteren van weiden en het kappen van hout; en er werd kooplieden en herbergiers ruim nering geboden.

Zoals de markevergadering jaarlijks vertier en ontspanning bood aan de gewaarden van de marke, zo doet begin september de Larense kermis dat aan de hele gemeenschap van Laren en omstreken. Al zo'n vijf eeuwen lang.

Het einde van de markeorganisaties kwam in zicht aan het einde van de achttiende eeuw. Vernieuwing van de landbouw en verdere ontginning van woeste grond werd belemmerd door het bestaan van de marken. Ook zagen sommige deelnemers er persoonlijk voordeel in als de gronden verdeeld en te gelde gemaakt zouden worden. In de Bataafse en Franse tijd ging de overheid zich met de markeverdeling bemoeien en werden regels opgesteld. Tegen het midden van de negentiende eeuw waren vrijwel alle marken verdwenen.